

ИҚТИСОДИЁТДА ИННОВАЦИЯЛАР
4 ЖИЛД, 5 СОН

ИННОВАЦИИ В ЭКОНОМИКЕ
ТОМ 4, НОМЕР 5

INNOVATIONS IN ECONOMY
VOLUME 4, ISSUE 5

ИҚТИСОДИЁТДА ИННОВАЦИЯЛАР
ИННОВАЦИИ В ЭКОНОМИКЕ | INNOVATIONS IN ECONOMY
№5 (2021) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9491-2021-5>

Бош муҳаррир:
Главный редактор:
Chief Editor:

Гулямов Сайдахрар Садахмедович
Академик

Бош муҳаррир ўринбосари:
Заместитель главного редактора:
Deputy Chief Editor:

Вохидова Мехри Хасановна
Иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа
доктори

"Иқтисодиётда инновация" журнали тахририй маслаҳат кенгаши
Международный редакционный совет журнала "Инновация в экономике"
International Editorial Board of the Journal of Innovation in Economics

08.00.01 - Иқтисодиёт назарияси / Экономическая теория / Economic theory

Назаров Ш.Х. - и.ф.д.
Гафуров У.В. - и.ф.д., профессор
Мустафакулов Ш. И. - и.ф.д., доцент
Сайфуллаева М.
Маматкулов И.А.

Nanuli Khizanishvili - Doctor of Economic Sciences, Tbilisi Iv. Javakhishvili State University. Faculty of Economics
Екатерина Геннадьевна Господарик к.э.н., доцент, заведующая кафедрой аналитической экономики и эконометрики экономического факультета БГУ

08.00.02-Макроиктисодиёт / Макроэкономика / Macroeconomics

Салимов Б. Т. - и.ф.д., профессор,
Назаров Ш. Х. - и.ф.д.
Худойкулов С. К. - и.ф.н. доцент,
Валиев Б. - PhD.
Сафарова Н.Н.

Зубиташвили Тамар - доктор туристических наук, Телавский государственный университет, Грузия

08.00.07-Молия. Бухгалтерия ҳисоби. / Финансы. Бухгалтерский учет/ Finance. Accounting

Жиянова Н.Э. - и.ф.н., доц.

08.00.09-Жаҳон иқтисодиёти / Мировая экономика / World economy

Мурадова Х.М. - и.ф.д., профессор
Шарифхўжаев Ш.О. - и.ф.д.

Сардор Азам - и.ф.д.
Вохидова М.Х. - PhD.

08.00.10-Демография. Меҳнат иқтисодиёти / Демография. Экономика труда / Demography. Labor Economics. 08.00.13-Менежмент / Менеджмент / Management

Гулямов С.С. - академик
Умурзаков Б.Х. - и.ф.д., профессор,
Каршиев М.Э.

Маматкулов И.
Ғойипназаров С.Б. - PhD
Кадирова З.А. - PhD

Page Maker | Верстка | Саҳифаловчи: Хуршид Мирзахмедов

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

МУНДАРИЖА / СОДЕРЖАНИЕ / CONTENT

1. Tursunov Farkhod Umirzakovich, Azizkulov Bakhtiyor Khushvaktovich PRIORITIES IN TOURISM AND WAYS TO INCREASE THEIR ATTRACTIVENESS.....	4
2. Hasanov Bahodir Akramovich, Kenjaeva Farangiz Saydulloevna THE EFFECT OF TECHNOLOGICAL CHARACTERISTICS OF ENTERPRISES ON DETERMINATION OF PRODUCT COST IN THE MANAGEMENT ACCOUNT.....	12
3. Sadullaev Toir Hikmatullaevich FOREIGN EXPERIENCE OF INCLUSIVE ECONOMIC DEVELOPMENT.....	20
4. Egamberdiyeva Salima Rayimovna THE IMPORTANCE OF THE INNOVATIVE ACCOUNTING SYSTEM IN THE PLANNING OF INVESTMENT ACTIVITIES AND JUSTIFICATION OF PROJECTS.....	26
5. Azimova Hulkar Egamberdiyevna THE IMPORTANCE OF LEGAL AND INSTITUTIONAL FUNDAMENTALS IN ATTRACTING FOREIGN INVESTMENT.....	32
6. Hasanova Yulduz Murtazaevna THE IMPORTANCE OF FOREIGN INVESTMENT IN ENSURING THE SUSTAINABILITY OF THE COUNTRY'S ECONOMY.....	38
7. Alisherov Jasurbek Akbar oglu SUPPORTING SMALL BUSINESS AND PRIVATE ENTREPRENEURSHIP AND IMPROVING THEIR FINANCIAL MECHANISMS.....	45
8. Amirov Lochinbek Faizullaevich DEVELOPMENT TRENDS OF THE AGRICULTURAL SECTOR IN UZBEKISTAN.....	50
9. Zhalalova Madina Shoplatovna WAYS TO IMPROVE RAILWAY TRANSPORT IN UZBEKISTAN.....	57
10. Turobov Sherzod Alisherovich, Fakhriiddinov Bakhriiddin Fakhriiddin ugli PROSPECTS FOR THE USE OF WOMEN'S LABOR IN RURAL HOUSEHOLDS.....	63
11. Daniyarova Feruza Bakhriiddinovna THE ROLE OF INVESTMENT IN THE DEVELOPMENT OF AGRO-INDUSTRIAL COMPLEX IN UZBEKISTAN.....	70
12. Sayidov Komil Mamatmurodovich RESULTS OF TAX REFORM: IMPROVING THE TAXATION OF PROPERTY INCOME OF INDIVIDUALS.....	78

ИҚТИСОДИЁТДА ИННОВАЦИЯЛАР ИННОВАЦИИ В ЭКОНОМИКЕ INNOVATIONS IN ECONOMY

Эгамбердиева Салима Райимовна

Қарши муҳандислик-иқтисодиёт институти,
“Бухгалтерия ҳисоби ва аудит” кафедраси доценти
e-mail: segamberdiyeva@internet.ru

ИНВЕСТИЦИОН ФАОЛИЯТНИ РЕЖАЛАШТИРИШ ВА ЛОЙИХАЛАРНИ АСОСЛАШДА ИННОВАЦИОН ҲИСОБ ТИЗИМИНИНГ АҲАМИЯТИ

For citation: Egamberdiyeva Salima Rayimovna. THE IMPORTANCE OF THE INNOVATIVE ACCOUNTING SYSTEM IN THE PLANNING OF INVESTMENT ACTIVITIES AND JUSTIFICATION OF PROJECTS. Journal of innovations in economy. 2021. Vol. 4, Issue 5. pp.26-31

 <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9491-2021-5-4>

АННОТАЦИЯ

Ушбу мақолада бошқарув ҳисобининг моҳияти, инновацион жараёнлар самарадорлигини оширишнинг устувор йўналишлари ва роллари кўрсатилган. Шунингдек, бизнесни режалаштириш ва лойиҳаларни таҳлил қилиш жараёнида бошқарув ҳисоби тўғрисидаги маълумотларнинг аҳамияти очиқ берилган.

Калит сўзлар: инвестиция фаолияти, инновацион тизим, бизнесни режалаштириш, лойиҳалар, ҳужжат айланиши, истиқболли бошқарув қарорлари, айрим меъёрлардан четга чиқиш, бошқарув тактикаси, бошқарув ҳисоби стратегияси, бюджетлаштириш.

Egamberdiyeva Salima Rayimovna

Associate Professor of the Department of Accounting
and Auditing Karshi engineering-economic institute

THE IMPORTANCE OF THE INNOVATIVE ACCOUNTING SYSTEM IN THE PLANNING OF INVESTMENT ACTIVITIES AND JUSTIFICATION OF PROJECTS

ABSTRACT

This article outlines the essence of management accounting, the priorities and roles of improving the efficiency of innovation processes. The importance of management accounting information in the process of business planning and project analysis is also disclosed.

Keywords: Investment activity, innovation system, business planning, projects, workflow, promising management decisions, deviations of certain norms, management tactics, management accounting strategy, budgeting.

Эгамбердиева Салима Райимовна

Доцент кафедры "Бухгалтерский учёт и аудит"
Каршинский инженерно-экономический институт

ЗНАЧЕНИЕ СИСТЕМЫ ИННОВАЦИОННОГО УЧЕТА В ПЛАНИРОВАНИИ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ И ОБОСНОВАНИИ ПРОЕКТОВ

АННОТАЦИЯ

В этой статье изложена суть управленческого учета, приоритеты и роли повышения эффективности инновационных процессов. Также раскрыта значимость информации управленческого учета в процессе бизнес-планирования и анализа проекта.

Ключевые слова: Инвестиционная деятельность, инновационная система, бизнес-планирование, проекты, документооборот, перспективные управленческие решения, отклонения определенных норм, тактика управления, стратегия управленческого учета, бюджетирование.

Кириш

Мамлакатни модернизациялаш шароитида иқтисодиётнинг таркибий тузилишини такомиллаштириш доимо устивор вазифа бўлиб, иқтисодий ривожланиш борасида эришган ютуқларнинг муҳим омили ҳисобланади. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев таъкидлаган- ларидек, "... иқтисодий ўсишга, аввало, рақобатдош саноат занжирларини яратиш ҳамда бундай лойиҳаларга инвестицияларни қўпайтириш орқали эришилади" [2].

Жаҳон иқтисодиётида кечаётган мураккаб жараёнлар иқтисодиётни барқарор ривожлантириш, рақобатбардошлигини ошириш учун унинг таркибий тузилишини муттасил такомиллаштириб боришни талаб этмоқда. Мамлакатнинг халқаро майдондаги ўрни энг аввало унинг иқтисодиётини рақобатбардошлиги орқали ифодаланади.

Бозор иқтисодиёти рақобат шароитидагина яхши ривожланади. Рақобатнинг бозор механизмига ижобий таъсирини таъкидлаб, рақобат шароитида корхонанинг ҳатти-ҳаракатини тадқиқ қилиш, рақобатнинг моҳияти ва шакллари ўрганиш, бошқарув қарорларини қабул қилиш усуллари, жумладан, корхона ривожланишининг турли стратегияларини шакллантириш ва амалга ошириш имкониятларини кенгайтириш ҳозирги кун талабидир.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.М. Мирзиёев таъкидлаганидек, "... инвестиция сиёсатини юритишда давлат иштирокини пасайтириб, хусусий ва тўғридан-тўғри инвестициялар улушини ошириш керак" [2]. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев ўз нутқида "Гарвард университети тадқиқотларига кўра, мамлакатимиз 50 дан ортиқ саноат маҳсулотларини ишлаб чиқаришда барча имкониятлар ва нисбий устунликларга эга. Айниқса, нефтьгаз-кимё, металлургия, машинасозлик, электротехника, фармацевтика, қурилиш материаллари, тўқимачилик, чарм-поябзал, озиқ-овқат ҳамда "яшил иқтисодиёт" билан боғлиқ саноат тармоқлари иқтисодиётимиз "драйверлари"га айланиши учун барча етарли шароитлар мавжуд.

Бу тармоқларда хусусий секторнинг ташаббуслари ва янги лойиҳаларини қўллаб-қувватлаш ҳамда кооперацияни ривожлантириш бўйича барча чоралар қўрилиши лозим"лиги алоҳида таъкидлади[2].

Юртбошимиз ўз маърузаларида иқтисодиёт соҳасида олдимизда турган вазифалар, аввало кенг қамровли иқтисодий ислохотлар негизида очиқ иқтисодиёт, соғлом рақобат, ишбилармонлик ва инвестиция муҳитини тубдан яхшилаш учун зарур шароитларни яратиш муҳим вазифалардан бири эканлигини қўп бора таъкидлаганлар.

Мавзунинг ўрганилганлик даражаси

Инвестициялар ҳисобини такомиллаштиришга хорижлик олимлардан А.Ф. Аксененко, А.Д. Шеремет, Б. Нидлз, В.В. Ивашкевич, В.И. Ткач, Ж.Ришар, Н.П. Кондраков, П.П. Новиченко кабилар муҳим ҳисса қўшишган [4].

Ушбу масалаларнинг айрим жиҳатлари республикаимиз олимларидан А.К. Ибрагимов, А.С. Сотиволдиев, А.Х. Пардаев, М.М. Тўлахўжаева, Н.Ю. Жўраев, Р.Д. Дўсмуратов, С.В. Воҳидов, Э.А. Акрамов, А. Усанов, Б.А. Хасанов, А.А. Каримов, К.Б. Ўразовларнинг илмий

асарларида ўз ифодасини топган [3]. Бироқ, таҳлилларнинг кўрсатишича, айти пайтгача мамлакатимизда инвестициялар ҳисобинининг долзарб муаммоларини комплекс тадқиқ этишга ҳамда соҳада бухгалтерия ҳисоби бўйича юзага келган муаммоларни тўлиқ ҳал этишга бағишланган илмий тадқиқотлар амалга оширилмаган.

Юқорида таъкидланган муаммолар танланган мавзунинг ниҳоятда долзарблиги ва замонавийлигидан далолат беради ҳамда тадқиқот ишининг асосий йўналишлари мазмунини белгилайди.

Тадқиқот методологияси

Мақолада мавзу доирасидан келиб чиққан мавзуга оид илмий ва назарий ёндашувлар урганилиб мушоҳада қилинган. Тадқиқотда белгиланган мақсадга эришиш учун йўналиш танлаб олинган. Эмпирик тадқиқотнинг кузатиш, жамлаш, гуруҳлаш ва маълумотлар манбалари ўртасидаги алоқаларни аниқлаш усулларида ва назарий тадқиқотнинг анализ ва синтез усулларида кенг фойдаланилди.

Таҳлил ва натижалар

Мамлакатимиз иқтисодиёти ривожининг муҳим шарти бўлган фаол инвестиция сиёсатини изчил давом эттирилмоқда.

Ҳар бир мамлакат бозор иқтисодиёти шароитида мамлакат аҳолисининг моддий фаровонлигини оширишни бош мақсад қилиб қўяр экан, буни амалга ошириш учун турли йўллар ва усуллар воситасида амалга оширади. Бунинг натижасида синалган йўллар ва усуллар ҳам баъзан сезиларли натижа бермай қолиши мумкин [6].

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев таъкидлаганларидек, “Умуман олганда, келгуси йилда 23 миллиард доллар қийматидаги инвестицияларни ўзлаштириш зарур. Натижада 226 та йирик саноат ва инфратузилма объектлари ишга туширилади.” [2].

Иқтисодий ислохотлар барча соҳаларга инновацияларни жорий этишни тақозо этади.

Мамлакатимизда рақамли иқтисодиётни фаол ривожлантириш, барча тармоқлар ва соҳаларда, энг аввало, давлат бошқаруви, таълим, соғлиқни сақлаш ва қишлоқ хўжалигида замонавий ахборот-коммуникация технологияларини кенг жорий этиш бўйича комплекс чора-тадбирлар амалга оширилмоқда.

Хусусан, электрон ҳукумат тизимини такомиллаштириш, дастурий маҳсулотлар ва ахборот технологияларининг маҳаллий бозорини янада ривожлантириш, республиканинг барча ҳудудларида IT-паркларни ташкил этиш, шунингдек, соҳани малакали кадрлар билан таъминлашни кўзда тутувчи 220 дан ортиқ устувор лойиҳаларни амалга ошириш бошланган. [1].

Юртбошимиз ўз маърузаларида таъкидлаганларидек, “Иқтисодиётнинг барча соҳаларини рақамли технологиялар асосида янгилашни назарда тутадиган Рақамли иқтисодиёт миллий концепциясини ишлаб чиқишимиз керак. Шу асосда “Рақамли Ўзбекистон-2030” дастурини ҳаётга татбиқ этишимиз зарур.

Рақамли иқтисодиётнинг иқтисодий ўсишни тезлаштирувчи асосий устунлик томонлари қуйидагилар ҳисобланади, булар:

- биринчидан, АКТ (Ахборот-коммуникацион технологиялари) саноати кенг қамровли бўлиб, иқтисодиётнинг барча секторлари иш фаолияти самарадорлигини янада оширади;

- иккинчидан, АКТ саноати маҳсулот ишлаб чиқариш ва хизматлар кўрсатиш учун киритилган инвестицияларнинг фойда билан қайтишини кафолатлай олади;

- учинчидан, ортиқча харажатларни тежайди, масалан, Ўзбекистон учун океанга чиқиб савдо қилиш жуда қиммат туради, лекин рақамли технологиялар бу муаммони ечишга қодир, чунки улар орқали дунёнинг бир томонидан туриб бошқа томонида маркетинг фаолияти билан шуғулланиш, буюртмаларни қабул қилиш, ишлаб чиқаришни амалга ошириш ва истеъмолчиларга маҳсулотларни етказиб бериш ва бошқа ишларни бажариш мумкин [7].

Рақамли иқтисодиёт ялпи ички маҳсулотни камида 30 фоизга ўстириш, коррупцияни кескин камайитириш имконини беради.” [1].

Иқтисодиётда инновацион жараёнлар самарадорлигини оширишда инновацион ҳисоб

тизимини жорий этишнинг зарурияти шундан иборатки, ҳисоб тизими рақобат шароитида тезкор қарорлар чиқаришда бошқарувни маълумотлар билан етарли даражада таъминлаши керак. Рақобатлашув жараёнида корхоналар рақибларига нисбатан қайсидир жиҳати билан устунликка эга бўлишларини тақозо этади. Бу жараёни таҳлилида ҳам бошқарув ҳисоби ўз вазифасини барча вазиятларни ҳисобга олган ҳолда бажариши лозим. Амалдаги ҳисоб тизими юқоридаги вазифаларни тўлиқ бажарилишини таъминлай олмайди. Мазкур ҳолат ҳисоб тизимига инновацияларни жорий этиш заруриятини келтириб чиқаради.

Рақобатлашувчи корхоналар бозордаги ўз нуфузларини доимо яхшилашга ҳаракат қиладилар. Ўз ўрнини яхшилаш учун кураш кўпроқ миқдорларни забт этиш ҳаракатида намоён бўлади, бунинг учун рақиблар ўзларининг бошқалардан ўзиш ва бозорнинг даромадлорқ улушини ўзи учун таъминлашга йўналтирилган рақобат стратегияларини тузадилар ва қайтадан шакллантирадилар.

Тўғри танланган стратегия стратегик бошқаришнинг ўта муҳим ва самарали механизми, у корхоналарнинг илмий-техникавий, ишлаб чиқариш-технологик, молиявий-иқтисодий, ижтимоий ва ташкилий салоҳиятларидан унумли фойдаланишни таъминлайди.

Иқтисодиётда инновацион жараёнлар самарадорлигини оширишда бизнес-режалаштириш ва мақбул лойиҳалар муҳим аҳамият касб этади. Чунки самарали бизнес-режалаштириш ва лойиҳалаш орқали бизнес янги йўналишларини ривожлантириш, янги фаолият турларини йўлга қўйиш натижасида корхона рақобатбардошлигини таъминлаш мумкин.

Бизнес-режалаштириш ва лойиҳаларни асосли, ишончли маълумотлар билан яхши ташкил этилган бухгалтерия ҳисоби таъминлайди.

Ишлаб чиқаришни маркетинг тамойиллари асосида ривожлантириш, корхона фаолияти самарадорлигини ошириш, мавжуд заҳиралардан тежамкорлик билан фойдаланиш асосида сифатли ва арзон халқ истеъмоли товарларини ишлаб чиқариш, имкониятларини аниқлашда бизнес-режалар, ишончли лойиҳалар ва ҳисобот маълумотларининг аниқлик даражаси ва таҳлилий хусусиятлари муҳим ҳисобланади.

Бироқ амалдаги ҳисоб тизими ва бизнес режалаштириш жараёни юқорида таъкидланган мақсадга эришиш имконини бермайди. Чунки корхоналарда ташкил этилган ҳисоб тизими асосан молиявий ҳисоб маълумотларига асосланиб, бу маълумотлар корхона фаолияти тўғрисида умумлашган ҳисоб маълумотларидан иборат бўлиб, корхона имкониятларини, яширин, фойдаланилмаётган резервларни топиш имконини бермайди.

Бизнингча, инновацион ишлаб чиқариш жараёнлар самарадорлигини оширишда бухгалтерия ҳисобининг халқаро ва миллий стандартларига мос келадиган инновацион ҳисоб тизимини жорий этиш мақсадга мувофиқ бўлар эди. Бунинг учун хўжалик субъектлари молиявий ҳисоб билан биргаликда албатта бошқарув ҳисобини ташкил этиши ва аналитик маълумотлар базасини яратишлари лозим деб ҳисоблаймиз. Чунки аниқ манзилли маълумотларни етказиб бериш асосан бошқарув ҳисобининг вазифаси ҳисобланади.

Хўжалик юритувчи субъектларида маҳсулотлари рақобатбардошлигини таъминлашнинг муҳим омиллари бўлиб инновацион технологиялар қаторида яхши йўлга қўйилган инновацион ҳисоб–китоб, таҳлил ва назорат тизими ҳисобланади. Иқтисодиётда инновацион жараёнларни таҳлили ва назоратини инновацион ҳисоб тизими маълумотлар билан таъминлайди. Маълумотлар базаси қачонки, аниқ ва ўз вақтида шакллантирилса, у маълумотларнинг таҳлилий хусусияти ошади. Бунинг учун хўжалик юритувчи субъектлар ўз фаолиятида бизнес-режалаштириш ва лойиҳалар таҳлили жараёнининг бошқарув ҳисобидаги ўрнини тўғри белгилаб олишлари мақсадга мувофиқдир.

Бозор иқтисодиёти шароитида хўжалик юритувчи субъектлари ҳар хил таваккалчиликларга дуч келиши мумкин. Хусусан, харидорларнинг ўз вақтида пул ўтказмай қолиши, ишлаб чиқарилган маҳсулотлари ўз истеъмоличисини тополмай қолиши, нархлар кескин ўзгариб кетиши мумкин. Хўжалик юритувчи субъектлар мана шу ҳодисаларни ва ҳисоб объектларининг таркибий ўзгаришларини ҳисобга олиб, уларни тўғри ва ўз вақтида баҳолаб бориш, йўл қўйилган камчиликларни бартараф этиш учун аниқ ва асосли маълумотларни

йиғиши, уларни қайта ишлашнинг самарали тизимига эга бўлиши керак. Бу жараёнда оқилона ишлаб чиқилган бизнес-режа ва лойиҳалар ўзига хос муҳим аҳамиятга эга. Шу билан бирга бизнес-режалаштириш ва лойиҳалар таҳлили жараёнида бошқарув ҳисоби маълумотлари муҳим аҳамиятга эга.

Мамлакатимиздаги ҳисоб тизимининг асосий камчилиги бозор иқтисодиётига етарли даражада мослашмаганлигидан иборат. Бунинг асосий сабаби амалдаги ҳисоб тизимида маълумотлар умумлашган ҳолда акс эттирилади. Бу эса турлича фаолиятлар бўйича ҳар бир ўзгаришни сабаб ва оқибатларини таҳлил қилиш натижасида ютуқлардан хулоса чиқариш, камчиликларни тезкор тузатиш имконини бермайди. Инвесторларни сарфлаган маблағлари самарасини аниқ ҳисоб-китоб қилиш ва хулоса чиқаришда қийинчилик туғдиради. Бизнингча юқоридаги муаммоларни ҳал этишда хўжалик субъектлари фаолиятига инновацион ҳисоб тизимини, яъни замонавий бошқарув ҳисобини жорий этиш муҳим омил бўлиб ҳисобланади.

Бошқарув ҳисобининг моҳияти ички бошқарув учун маълумотлар тайёрлашдир. Унинг яна бир хусусияти, у кўпроқ маҳсулот таннархини пасайтириш ва йўл қўйилган камчиликларни ўз вақтида бартараф этишга хизмат қилади.

Бошқарув ҳисобини ташкил этиш ҳар хил тармоқ, кичик бизнес ва тадбиркорлик корхоналари фаолиятида ишлаб чиқаришни ташкил қилиш ва технологик хусусиятларига боғлиқ бўлиб, уларнинг маълумотларини олиш ва ҳисоблаб чиқиш усуллари ҳам турлича бўлади. Бунда иқтисодий математика усулларида кенг миқёсда фойдаланиш мумкин. Шунинг учун ҳам хўжалик юритувчи субъектларнинг инвестицион фаолиятини режалаштириш ва лойиҳаларни асослашда инновацион ҳисоб тизими маълумотларидан самарали фойдаланиш мақсадида ҳар хил тармоқ ва уларнинг хусусиятларига хос бўлган бошқарув ҳисобини ташкил қилиш борасида илмий изланишлар олиб бориш ҳозирги куннинг энг долзарб йўналишларидан бири ҳисобланади.

Бозор иқтисодиёти шароитида бухгалтерия хизматининг вазифалари тубдан ўзгармоқда: бухгалтер ички имкониятларни кидириб топиши ва субъект фаолиятига жорий этиши, ишлаб чиқариш рентабеллиги ва самарадорлигини оширишга қаратилган бошқарув қарорларини тайёрлаш жараёнида субъект раҳбарининг асосий ёрдамчисига айланмоқда. Бухгалтерия хизмати бошқарувга керак бўлса инвесторлар учун уларни қизиқтирган керакли маълумотларни етказиб бериши, ишлаб чиқариш ва бошқарув харажатларини камайтириш йўллари кидириши, ички эҳтиёж ва ташқи истеъмолчи учун ҳисоботлар тузишдан иборат фаол тадқиқот бўлимига айланмоқда.

Республикамизда бухгалтерия соҳасига оид қабул қилинган меъёрий ҳужжатларнинг ҳеч бирида самарадорлик ҳисобини юритиш, унинг таҳлили ва аудитини узвийлигини таъминлашга қаратилган кўрсатмалар ва тавсиялар етарли эмас.

Бухгалтерия хизмати тузилмасини қайта ташкил этиш, ҳужжат айланишини қайта кўриб чиқиш, бўлимлар ва уларнинг ходимлари ҳамда ҳисоб гуруҳлари ўртасида вазифаларни тақсимлаш, бошланғич ҳисобни умумлаштиришни ва уларнинг таҳлилини бирга олиб боришни таъминлашнинг самарали усуллари ва шакллари яратиш ва жорий этиш керак бўлади.

Хўжалик юритувчи субъектларда бошқарув ҳисобининг муҳим вазифалари қуйидагилардан иборат: ишлаб чиқариш фаолиятини ривожлантириш борасида истиқболли бошқарув қарорларини қабул қилиш учун зарур ахборотлар манбасини шакллантириш ва раҳбарларни ва ташқи маълумотлардан фойдаланувчиларга зарур ахборотларни етказиш; корхона молиявий-хўжалик фаолиятини тезкор бошқаришда менежерларга ишончли ахборотларни ўз вақтида етказиб бериш; талаб ва таклиф нисбати ва баҳолар ўзгариши шароитида маҳсулот(иш, хизмат)ларнинг ишлаб чиқариш таннархини тўғри аниқлаш, белгиланган меъёрлардан четланишлар ва уларнинг юзага келиш сабабларини кўрсатиб бериш ва бошқалар.

Хўжалик юритувчи субъектлар фаолиятини узлуксизлиги ва барқарорлигини таъминлаш жараёнида бошқарув ҳисоби ахборотлари корхонанинг тезкор ва стратегик вазифаларини амалга оширишга кўмаклашади.

Бозор муносабатлари шароитида бошқарув ҳисоби ўз вазифалари орқали корхона ички фаолиятининг стратегияси ва тактикаси билан бошқарувнинг асосий ахборот пойдевори сифатида намоён бўлади.

Бошқарув ҳисобининг стратегияси корхона тараққиётини белгиловчи лойиҳалар таҳлили, истикболни белгилаш, бюджетлаштириш, жавобгарлик марказлари бўйича сегментар ҳисоботни тузиш, оқилона трансферт баҳоларини ўрнатиш ва бошқарув қарорларини мувофиқлаштириш тизимини ифодалайди. [5].

Хулоса ва таклифлар

Хулоса қилиб айтганда, хўжалик юритувчи субъектлар фаолияти самарадорлигини оширишда инновацион ҳисоб тизими ҳисобланган бошқарув ҳисоби тизимини жорий этиш муҳим омил бўлиб хизмат қилади. Инвестицион фаолиятни режалаштириш ва лойиҳаларни асослашда инновацион ҳисоб тизими маълумотлари муҳим ўрин эгаллайди. Чунки бозор рақобати шароитида корхоналар мустақил фаолият юритмоқдалар. Илмий асосланмаган, аниқ маълумотларга таяниб тузилмаган бизнес-режа ва лойиҳалар корхона фаолияти рискинни оширса, аксинча замон талабларига мос инновацион ёндашувлар асосида чиқарилган қарорлар корхона иқтисодининг яхшиланишига олиб келади ва ишончли ҳамкорлар ва инвесторларни жалб этишга ижобий таъсир этади.

Иқтибослар/Сноски/References

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг ПФ-6079-сонли «Рақамли Ўзбекистон — 2030» стратегиясини тасдиқлаш ва уни самарали амалга ошириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги Фармони. 05.10.2020йил.
2. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Олий Мажлисга Мурожаатномаси.// Халқ сўзи, 2020 йил 30 декабрь, 276 (7778).
3. Ахмаджонов Х.И., Рахимов М.Ю. Молиявий таҳлил. Ўқув қўлланма. Т.: ТМИ, 2004.- 160 бет.
4. Пардаев М.Қ., Холиқулов А.Н., Жумаева Г. “Инвестицион лойиҳалар таҳлили”. Ўқув қўлланма. –Т.: “Фан ва технология”, 2019. -234 бет.
5. Хасанов Б.А. Бошқарув ҳисобида бюджетлаштириш. /Ўқув қўлланма. -Т.: Ўқитувчи, 2005.-170 б.
6. Turobov, S., Muzaffarova, K., Alimxanova, N., & Azamatova, G. (2020). Increasing the financial and investment potential of the households. *European Journal of Molecular & Clinical Medicine*, 7(2), 414-424.
7. Turobov, S. A., & Azamatova, G. I. (2020). THE OPPORTUNITIES OF DIGITAL ECONOMY AND IMPLEMENTING IT IN THE CIRCUMSTANCES OF UZBEKISTAN. *Theoretical & Applied Science*, (2), 533-537.

ИҚТИСОДИЁТДА ИННОВАЦИЯЛАР

4 ЖИЛД, 5 СОН

ИННОВАЦИИ В ЭКОНОМИКЕ

ТОМ 4, НОМЕР 5

INNOVATIONS IN ECONOMY

VOLUME 4, ISSUE 5

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz
ООО Тадqiqot город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000